

Старогръцка литература

2020/2021 (НФ, 3-ти сем.)

Омир

Легенди и предположения

(Четвърта допълнителна лекция)

I. Датировката

Нямаме добри свидетелства за автори и произведения, по-ранни от Омир и неговите поеми.

1. Ранни датировки

Първият известен автор, който споменава името му, е Калин от Ефес, чийто разцвет е вероятно към 700 г. Той го споменава като автор на „Тебаида“ (Павзаний IX, 9, 5):

„За тази война също е написана епическа поема, наречена „Тиваида“. Тази поема се споменава от Калин, който твърди, че авторът ѝ бил Омир и много достоверни източници са съгласни с преценката му. С изключение на Илиада и Одисея аз поставям „Тиваида“ по-високо от всяка друга поема“ (В. Русинов, 2005)

Херодот казва (II, 53), че представата на гърците за техните божества е оформена от съчиненията на Омир и Хезиод. Според него те са живели „400 години преди нас“ – значи ги поставя в средата на IX в.:

„Откъде произхожда всеки един от боговете, дали наистина всички богове ги е имало винаги, както са на вид – това доскоро, така да се каже до вчера, не знаели. Да вземем Хезиод и Омир – по възраст са по-стари от мене с четиристотин години, не повече. А те са създали за елините произхода на боговете; те са дали прозвища на боговете, разпределили са им почестите, които следвало да им се отдават, и изкуствата, които трябвало да владеят; означили са лицата им. Поетите, за които се разказва, че са живели преди, по мое мнение са живели по-късно“ (П. Димитров 1986-1990/ 2010)

Тукидид (I, 3) се ограничава да каже, че

„Омир е живял много по-късно от Троянската война“ (М. Мирчев, 1979).

С това са съгласни повечето антични автори.

Страбон X, 4, 15:

„Но, първо, Омир не твърди, че Крит е имал сто града по време на Троянската война, а по-скоро по негово време (защото говори от свое име, въпреки че ако твърдението беше изречено от лице, което е живяло по време на Троянската война, както е в случая с Одисей...“ (В. Русинов, 2008)

Йосиф Флавий. „Против Апион“ I, 2:

„[Омир], изглежда, е живял по-късно от Троянската война“

Климент Александрийски. „Стромата“ I, 21:

„Омир и Хезиод са много по-късни от Троянската война. А много по-нови от тях са гръцките законодатели Ликург и Солон, седемте мъдреци, и онези около Ферекид от Сирос и великия Питагор...“

Аристотел, който специално е проучвал историята на литературата, никъде не споменава за поети, по-ранни от Омир. Във връзка с комическите произведения казва така:

„Наистина, отпреди Омир не можем да назовем у никого такава поема, но вероятно поетите са били мнозина“ (1448b 28-29; Ал. Ничев)

Очевидно той е уверен, че поезия е имало още в най-древни времена, но Омир е надминал всички. Поемите му са послужили като образец за драматическата поезия, за естетическите идеи „трагично“ и „комично“, и за единството на произведението въз основа на фабулата (относно способността му да придава единство на фабулата вж. гл. 8; за драматургията и за майсторството му в езика и аргументацията – гл. 24).

„Омир, който е ненадминат поет в сериозните видове (той единствен създал не само хубави, но и драматически изображения), пръв показал и чертите на комедията, като изобразил в драматическа форма не хулното, а смешното“ (1448 b; Ал. Ничев).

Йосиф Флавий, който е работил в Рим през I в. сл. Хр. и е имал достъп до цялата класическа литература, проучил древността на различните писмени традиции и заключил, че гърците не могат да посочат сред своите автори никой по-древен от Омир:

„Въобще при гърците не се намира нито едно писмено съчинение, което да е признато за по-старо от поезията на Омир“ („Против Апион“ I, 2).

2. Античните датировки след Херодот

За датировката на Омир през античността е имало разногласия. Ето какво се казва в „Суда“:

„Роден 57 години преди първите Олимпийски игри. Порфирий във „Философска история“ казва: `преди 132`. А тези олимпийски игри са 407 години след превземането на Троя. Някои твърдят, че Омир се родил само 160 години след превземането на Троя; а споменатият Порфирий казва: `след 275`.”

Първите Олимпийски игри са датирани в 776 пр. Хр. Превземането на Троя би трябвало да бъде в 1183 (776+407). Така че според автора на статията Омир е роден през 833 пр. Хр., според Порфирий - 908, а според „другите“ – 1023 (1183-160).

Сред тези „други“ без съмнение са споменатите от Прокъл в „Христоматията“:

„Онези около Аристарх смятат, че трябва да е роден по времето на йонийското преселение, което е 60 години след слизането на Хераклидите, а те са 80 години след превземането на Троя [1043]. Тези около Кратес го поставят във времето на Троянската война“ (Westermann, 1845; с. 26)

Тациан. „Против елините“, 31 (преразказ):

„Нека граници ни бъдат Мойсей и Омир с това, че всеки от тях е стар: единият предхожда поетите и историците, а другият е начинател на цялата варварска мъдрост. И ще открием, че нещата при нас предхождат не само гръцкото образование, но дори и откриването на писмеността. За това взимам доказателства от вас, които са извън съмнение.

Защото най-старите, които са проучвали поезията на Омир, неговия род и времето на разцвета му, са Теаген от Регион (по времето на Камбиз), Стезимброт от Тасос, Антимах от Колофон, Херодот от Халикарнас и Дионисий от Олинт. След тях са Ефор от Куме, Филохор от Атина, и перипатетиците Мегаclid и Хамелеон. След това са граматичите: Зенодот, Аристофан, Калимах, Кратет, Ератостен, Аристарх, Аполодор.

Тези около Кратет казват, че разцветът му е бил преди слизането на Хераклидите, което е 80 години след Троянската война [1103 пр. Хр.]; тези около Ератостен – повече от сто след войната [1083 пр. Хр.]; тези около Аристарх – във времето на йонийското преселение, което е 140 години след Троя [1043 пр. Хр.]; Филохор казва че е по времето на атинския архонт Архип, 180 години след Троя [1003 пр. Хр.]; а тези около Аполодор – сто години след йонийското преселение, което ще е 240 години след Троя [943 пр. Хр.]; някои казват, че е преди олимпиадите [776 пр. Хр.], а други - 490 години след Троя [693

пр. Хр.]. Други свалиха времето му още по-надолу, казвайки, че бил връстник на Архилох; а разцветът на Архилох е бил около 23-та олимпиада по времето на лидиеца Гигес, 500 години след Троя [683 пр. Хр.]“

Пс.-Херодот (преразказ):

„130 години след похода срещу Троя, повдигнат от Агамемнон и Менелай, бяха основани градове на Лесбос; след още 20 години беше основана еолийската Куме. 18 години след това от кумейците беше основана Смирна, в която се роди Омир; а 622 години след раждането му беше походът на Ксеркс, когато той премина от Азия в Европа през Хелеспонта“ (Westermann, 1845; p. 20)

Оказва се, че според Пс.-Херодот Троя е била превзета в 1270 [480+622+168]

Пс.-Плутарх (преразказ)

„Някои смятат, че трябва да е живял по време на Троянската война, на която е бил и очевидец, а други – 100 години по-късно, други – 150“ (Westermann, 1845; p. 24)

друга (преразказ)

„Някои казват че е живял при слизането на Хераклидите, което е невероятно. Други - че е 150 години след преселването на йонийците [290 след Троянската война, 893 пр. Хр.]“ (Westermann, 1845; p. 29)

друга (преразказ)

„Хераклид казва, че е по-възрастен от Хезиод, Пирандър – че му е връстник. Кратес го поставя 60 години след Троянската война, Аполодор – 80 г. след преселването на йонийците, Ератостен – 100 [240 след Троянската война, 943 пр. Хр.]“ (Westermann, 1845; p. 31)

Павзаний, може би смутен от разнообразието на предположенията, пише така (IX, 30):

„Колкото до възрастта на Хезиод и Омир, извършил съм много грижливи изследвания по този въпрос, но не искам да пиша по него, защото познавам свадливия нрав особено на създателите на съвременната школа по епика“ (В. Русинов, 2005)

По същия начин и Евстатий в „Схолии към `Илиада` I,7:

„Дали Омир се е състезавал с Хезиод от Аскра... трябва да се види при тези, които са писали по въпроса – там също се намира и произнесеното по време на състезанието. Също и дали е бил по време на Троянската война, или по-скоро след нея“

Сега Омир се датира най-общо в VIII в. пр. Хр.¹

II. За него

1. Тукидидовото свидетелство

В “Химн към Аполон” се говори за “слепия поет, който живее на Хиос”. Този химн Тукидид смята за Омиров.

„Омир дава най-ясни указания, че това е било тъкмо така, в следните стихове, които се намират в химна в чест на Аполон. `Кой от певците, девойки, които са идвали тука, най ви е скъп и приятен? Най-много кой ви харесва? Тъй отвърнете тогава – бъдете любезни към мене: Скъп ни е слепият мъж – той живее в скалистия Хиос; всичките негови песни навек са заслужили слава`“ („История на Пелопонеската война“ III, 104, М. Мирчев; „Химн към Аполон“ 168-172, Р. Константинова)

¹ Преглед на античните датировки има у Лосев. Омир. 1962. Превод С. Хесапчиев. „НП“, 1962 (с. 32). Самият той се ограничава да отбележи, че “изследователите... смятат, че той е живял през втората половина на VIII в.” (с. 28). Впрочем казаното от Лосев донякъде следва текста на Тапиан в „Против елините“, 31, който е ценен и с това, че посочва имена на автори, които са се занимавали с въпроса.

Съществуват няколко биографии на Омир, които са оцелели досега и са писани неизвестно кога и от кого.²

2. Псевдо-Херодот

(преразказ):

„В Куме, в Еолия, се събирали гърци от различни народности (*pantodapa ethnea hellenika*). Сред тях имало един небогат човек на име Меланоп. Той се оженил и му се родила дъщеря, която нарекли Кретеида. Преди да умре той е поверил на един свой познат от Аргос на име Клеанакс.

Докато била при него, тя забременяла и тогава той е предал на един жител на Смирна на име Исмений, от Беотия. И тогава, близо до една река на име Мелес, тя родила детето си – това бил Омир. Родил се зрящ, а не сляп. Майка му го нарекла Мелесиген, по името на реката (1-3).

Скоро след това тя напуснала Исмений и заживяла сама, като работела различни неща, за да издържа себе си и детето. Веднъж станала предачка при някой си Фемий, който учел децата в Смирна на „*grammata kai ten allen mousiken*“. Фемий харесал жената, и я убедил да се омъжи за него, като обещал да осинови детето и да го образова (4).

Мелесиген се оказал способен, пораснал и овладял всичко, което Фемий преподавал. След време Фемий починал и оставил цялото си наследство на Мелесиген; а не много след него и Кретеида. Омир (тук и по-нататък авторът продължава да го нарича Мелесиген) постепенно спечелил уважението на съгражданите си като учител, а започнали да го посещават и някои чужденци, които идвали в Смирна за търговия. Сред тях бил някой си Ментес от областта около остров Левкада, образован човек (*peraiideumenos, polyistor*). Та той предложил на Мелесиген да тръгне и да пътешества с него – щял да поеме всичките му разходи и дори да му плаща. Мелесиген така и направил – изоставил учителстването и тръгнал с кораба на Ментес; и където пристигнали, се интересувал да научи нещо за мястото и хората (*dieorato kai historeon epythaneto*). Сигурно си записвал узнатото (*mnemosyna graphesthai*). Тогава вече може би мислел да се заеме с поезия (5-6).

На връщане от Иберия и Тирения пристигнали в Итака. Там Омир се почувствал зле със зрението и Ментес, който трябвало да пътува за Левкада, го оставил при свой приятел итакиец на име Ментор. Ментор се грижил добре за него, лекувал го; а през това време Омир разпитвал за Одисей. Итакийците казват, че той тогава ослепял, а пък аз (казва „Херодот“) мисля, че това се случило когато вече бил в Колофон („а и колофонците казват така“), където пристигнал след време с Ментес (7-8).

След като прекарал там известно време се завърнал (вече сляп) в Смирна и започнал да съчинява поемите си. После поради бедност решил да напусне Смирна и да иде в Куме. По пътя минал през градчето Неон тейхос (основано 8 години след Куме) и там спрял при един обушар на име Тихий, който го съжалил заради слепотата му, а и харесал стиховете. Така заживял в обушарницата. Там създал поемата за похода на Амфиарай срещу Тива и химните за боговете. „И чак до мое време неотейхийците показваха мястото, където някога седял и рецитирал стиховете си...“ (9-10).

После пак се отправил към Куме; като по пътя, по молба на роднини на фригийския цар Мидас, съчинил епиграма, която била написана върху надгробния му паметник. В Куме рецитирал стиховете си по местата, където се събирали на разговори старите мъже (*leschai*) и станал толкова популярен, че някои предложили на градския съвет (*boule*) да му гласува издръжка. Казал им, че с поезията си ще прослави града им. На съвета обаче някой се възпротивил, като казал, че ако започнат да хранят и слепците (*homeroi*) скоро в държавата щяла се събере голяма и безполезна тълпа. Защото кумейците наричали слепите (*typhloi*) с думата *homeroi*. Оттам му останало името - Омир (11-13). Накрая и архонтът се изказал против и решили да не дават издръжка.

Тогава Омир напуснал Куме, като ги прокледл никога там да не се роди добър поет; и отишъл във Фокея. Там имало един учител на име Тесторид. Той му предложил да го издържа, докато запише вече готовите си поеми; а тези, които щял съчини по-нататък, да ги припишел на Тесторид. Омир се съгласил. Там съчинил „Малка Илиада“ и „Фокаида“. Тогава Тесторид напуснал Фокея с намерение да си присвои окончателно поезията, и отишъл в Хиос, където станал учител и представял стиховете на Омир за свои – и имал успех.

След време обаче някои хиосци пристигнали във Фокея и разказали тези неща на Омир. Той се досетил, че това е Тесторид, и решил да замине за Хиос, за да го изобличи. Тъй като не намерил веднага кораб за Хиос, тръгнал към Еритрея. По пътя му помагал един от познатите му от Фокея (нали бил сляп).

² Пет такива са издадени от А. Westermann (Braunschweig, 1845). Отпечатани са и в *Homeri opera*, v. 2. Monro and Allen. Oxford, 1922. Една от тях се приписва на Херодот, друга – на Плутарх. Според Croiset, 1904: „те всички са от епохата на Империята“ (с. 10). Освен тях има текст от Прокловата „Христоматия“ и извлечение от „Суда“.

Там попаднал на едни рибари, които първо не се съгласили да го вземат, но после, след като насрещен вятър ги върнал обратно, се разкаjali и го закарали до острова. Там Омир прекарал нощта на крайбрежието, а през деня, като се заскитал, наближил едно село на име Питюс. Там попаднал на един козар-роб на име Главк, който, след като прогонил лаещите го кучета, го поканил да сподели трапезата му. Омир му разказал за приключенията си (14-22).

На другия ден Главк оставил Омир при козите, а сам отишъл в Болисос, за да разкаже за него на господаря си. Господарят първо не повярвал, но след като му довели Омир, той поговорил с него, харесал го и предложил да остане и да учи децата му. Там Омир съчинил “Батрахомиомахията” и останалите си шеговити поеми (raignia: изреждат се няколко заглавия, но без “Маргит”). Така се прочул из Хиос, а Тесторид, като научил за това, побързал да напусне острова (23-24). После Омир отишъл в главния град и там станал учител. Придобил много почитатели, спечелил пари, оженил се и му се родили две дъщери: една от тях починала неомъжена, а другата се омъжила за един хиосец.

Там изразил чрез поезията си благодарност към своите благодетели. Внесъл в “Одисея” името на Ментор, който се грижил да излекува очите му. Споменал и учителя си Фемий (I 153-155). Също Ментес (I 180-181) и Тихий, за когото казва, че изработил щита на Аякс (VII, 219-223) (25-26). И като забелязал, че за Аргос се говори много, а за Атина – по-малко, включил в поемите си и стихове в похвала на Атина (“Илиада” II 547, 552-557; “Одисея” VII, 80-81).

Веднъж решил да посети континентална Гърция и потеглил, като най-напред спрял в Самос (27-29). Там се провеждал празника Апатурии: и един човек, който познавал Омир още от Хиос, го поканил да вземе участие. Той останал не само за празника, но и за цялата зима, като съчинявал стихове по молба на тамошните хора. Някои от тях били запомнени и после се пеели на острова по празници. През пролетта се отправил към Атина, но когато стигнал до Иос (един от Цикладите, между Тера и Парос), се задържал там поради безветрие; разболял се, не могъл да продължи и умрял. Погребали го на брега (30-36).“

След това авторът (“Херодот”) се заема да докаже, че Омир е бил еолиец, а не йониец или дориец. Обръща внимание на някои стихове, където се говори за жертвоприношения (nomima), в които се забелязват еолийски обичаи; също и на някои диалектни думи които били еолийски (Westermann, 1845; p. 1-20)

3. Други биографии

Останалите са подобни.

Пс.-Плутарх (преразказ):

„Ефор от Куме разказва за трима братя от Куме – Апелес, Меон и Диос. Диос, който бил баща на Хезиод, се преселил в Аскра. Апелес останал в Куме и преди да умре, поверил дъщеря си Кретеида на Меон; а той злоупотребил с девойката и после я дал за жена на един учител от Смирна, Фемий.

Аристотел в трета (sic!) книга на „Поетиката“ пък разказва, че по времето на йонийското преселение една жена от Иос забременяла от божество (daimon) от онези, които съпътстват Музите; и избягала в едно село, наречено Егина. Оттам я отвлекли пирати и я отвели в Смирна, която тогава била под властта на лидийците; и я дали на някой си Меон, приятел на лидийския цар. Там родила сина си при река Мелес. След раждането починала, а Меон отгледал детето.

След като се прославил като поет, Омир тръгнал за Тива и по пътя спрял в Иос, където и умрял (случката с рибарите)“ (Westermann, 1845; p. 21-24)

Прокъл (преразказ):

„Имало е много епически поети, но най-добрите са Омир, Хезиод, Пизандър, Паниасис, Антимах. За произхода и родното място на Омир самият той нищо не казва и поради това всеки е говорил, каквото му харесва. Твърди се, че е от Колофон, Хиос, Смирна, Иос или Куме.

Според Хеланик, Дамаст и Ферекид произхождал от Орфей - баща му Меон и Диос, бащата на Хезиод, били потомци на Орфей от осмо поколение. Според Горгий от Леонтини пък произхождал от Музей.

Случката за смъртта му на Иос - гатанката на рибарите. Трябва да е умрял стар, защото само стар човек е способен да се изразява така точно“ (Westermann, 1845; p. 24-27)

„Родът на Омир“ (преразказ):

„Син на Меон и Хюрнето, според други – на реката Мелес и нимфата Кретеида. Като родно място се споменават Смирна, Хиос, Колофон или Атина.

Случката за смъртта му на Иос“ (Westermann, 1845; p. 27-28).

друга (преразказ):

„Син на Мелес и Кретеида. Според Пиндар бил от Смирна, според Симонид – от Хиос, според Антимах и Никандър – от Колофон, според Бакхилид и Аристотел – от Иос, според Ефор – от Куме, според Аристарх и Дионисий Тракийски – от Атина. Други казват, че бил от Саламин или от Аргос, или от египетската Тива.

Пътувал много, прекарал дълго време на Итака и умрял на Иос“ (Westermann, 1845; p. 28-30).

друга (преразказ):

„Анаксимен, Дамаст, Пиндар и Теокрит смятат, че е от Хиос (според Дамаст е девето поколение след Музей), Ефор – че е от Куме, Аристотел – от Иос, Антимах – от Колофон, Стезимброт – от Смирна, Филохор – от Аргос, Каликъл – от Саламин. Аристодем го смята за римлянин, а други – че е от Египет.

Умрял на Иос (случката с рибарите)“ (Westermann, 1845; p. 30-31)

„Суда“ (преразказ):

„Поетът Омир е роден от реката Мелес при Смирна и от Кретеида; според други – от Аполон и музата Калиопа, или от Меон и Евметида, или от Одисеевия син Телемах и Несторовата дъщеря Поликаста. Според Харакс родословието му е: от тракийката Етуса се родил Лин, от него – Пиер, от него – Еагър, от него – Орфей [после други шест], от него – Апелес, от него – Меон, който дошъл заедно с амазонките в Смирна, където се оженил за Евметида и родил Омир.

За родината му има колебания: според едни е от Смирна, според други – от Колофон; или от Иос, от Куме, от Троя, или е лидиец, или атинянин, итакиец, кипърец, саламинец, кнососец, микенец, египтянин, тесалиец, италиец, римлянин, родосец.

В Хиос се оженил за Аресифона, дъщеря на един кумеец, и от нея имал двама синове и една дъщеря, за която се оженил Стасин от Кипър.

Умрял стар и бил погребан на Иос“ (Westermann, 1845; p. 31-33).

Някои смятат, че първият вариант на тези биографии трябва да е възникнал към VI в. пр. Хр., заедно с „новелите“ за други исторически лица като Кир, Крез, „седемте мъдреци“ и др. Може би през V в. вече е била разпространена една биография на Омир в рамките на “Състезанието на Омир и Хезиод”.³

III. Родно място. Къде е живял

Ето още няколко мнения по въпроса за произхода, родното място и местожителството на Омир. Често го свързват с Хиос.

Аристотел „Реторика“ II, 23:

„И както казва Алкидамант, всички почитат мъдреците: паросците тачат Архилох, макар че е клеветник, хиосците – Омир, макар да не им е съгражданин“ (Ал. Ничев, 1986/2013)

Теокрит смята, че Омир бил оттам (VII, 47):

„Жалки са всичките птици Парнасови, що си гърлата в грачене празно дерат в надпревара с певеца от Хиос“ (Т. Дончев, 2010)

Страбон смята, че е живял там (X, 4, 19):

„Това, прочие, било причината за отсядането му [на Ликург] в Крит. А когато пристигнал, сприятелил се с Талес, мелически поет и вещ в законодателството; и след като научил от него как и Радамант в по-ранно време, и Минос по-късно оповестили своите закони пред хората като от Зевс, и след

³ Тронски. „История на античната литература“, 1965. с. 113; Соболевски и др. „История греческой литературы“, 1946. с. 75

като пребивавал и в Египет, и научил наред с други неща и техните закони, и според някои автори, след като се срещнал с Омир, който живеел в Хиос, отплавал обратно за родината си.“

XIV, 35:

„Хиосците претендират и за Омир, сочейки като сериозно свидетелство така наречените Омириди, които би трябвало да са от неговия род. За тях споменава и Пиндар: `Откъдето са и Омиридите, певци на съшити песни`“ (В. Русинов, 2008-2009)

Същото се открива и при Евстатий, вероятно е заето от Страбон:

„За него претендират и хиосците, като използват за довод т. нар. `омириди`, за които споменава и Пиндар“

Мнозина мислели, че родно място му е Смирна; а е починал на Иос.

Павзаний VII, 5:

„При смиренците пък реката Мелет предлага най-хубавата вода, а изворите ѝ са с пещери. Казват, че там Омир съчинил своя епос“

X, 24:

„Освен това човек може да види бронзова статуя на Омир върху каменна плоча и да прочете оракула, който казват, че получил Омир: *`Блажен и окаян, че и за двете си роден. Ти търсиш бащината си родина; но имаш само майчина земя. Че остров Иос родина майчина за теб е, и той ще те приеме кога умреш; ала пази се от загадката на малките деца.`*

Обитателите на Иос показват гроба на Омир на острова, а в друга част – този на Климена, която според тях била майката на Омир.

Но кипърците, които също твърдят, че Омир е техен казват, че майката на Омир била Темисто, местна жена и че Евкъл е предрекъл раждането на Омир в следните стихове: *`И тогава в морския Кипър ще се роди велик певец, когото хубаволиката Темисто на полето ще роди, мъж прочут, далече от богатия Саламин. Напуснал Кипър, мокрен и подмятан от вълните, пръв и единствен възпял бедите на просторната Елада, той вечно ще остане безсмъртен и неостаряващ.`*

Тях съм чел, чел съм и оракулите, но не изразявам лично мнение за родината или кога се е родил Омир“ (В. Русинов, 2005)

Прословутата епиграма за „седемте града“ е запазена отчасти при Антипатър от Сидон (Anth. Pal., IV):

„Някои твърдят, че е от Колофон. Цитират се стихове от Антипатър, според които: „Едни смятат, че си от Колофон, други от Смирна, други от Хиос, други от Иос, други от Саламин, други от Тесалия.“ (Пс.-Плутарх, Westermann, 1845; р. 24) (към тях някъде се прибавят Куме, Пилос, Аргос, Атина)

Авъл Гелий. „Атически нощи“ III, 11:

„За родината на Омир има големи спорове. Едни казват, че е бил колофонец, други – смиренец, трети – атинянин, а някои дори, че бил египтянин. Аристотел предава, че е от остров Иос“

Често се обсъжда въпросът защо се е казал „Омир“; и дали е бил сляп и беден.

Пс.- Плутарх (преразказ):

„[Крегеида] родила Омир при река Мелес, който затова бил наречен Мелесиген. На йонийски и в Куме наричат слепците `homeroi`“.

Прокъл (преразказ):

„Който казват, че е от Смирна, твърдят, че баща му се казал Меон и че бил роден до река Мелес - затова го нарекли Мелесиген. Бил даден за заложник в Хиос и затова го наричали Омир; а според други то е заради слепотата му, защото „homeros“ на еолийски е „слепец“.

Едва ли е бил сляп, защото сигурно няма човек, който да е видял толкова неща, колкото Омир; явно е пътувал много и следователно е бил по-скоро богат, отколкото беден.“

„Родът на Омир“ (преразказ):

„Казвал се Мелесиген или Мелесианакт; след като ослепял го нарекли Омир, защото еолийците наричат `homerói` слепите.“

друга (преразказ):

„Казвал се Мелесиген или Мелисагор, а бил наречен „Омир“ след като ослепял или бил даден като дете заложник на царя; а ослепял било заради гнева на Елена, задето е казал, че изоставила Менелай и последвала Александър, било защото на гроба на Ахил поискал да го види в пълно бойно снаряжение и бил заслепен от блясъка на оръжията му“ (Westermann, 1845; p. 31)

„Суда“ (преразказ):

„Наричал се първо Мелесиген, защото се родил при реката Мелес – според тези, които го смятат за смиренец. Наречен бил Омир защото го дали за заложник във войната на смиренците с колофонците.

Бил слеп още от дете; но истината е, че не е бил победен от желанието, което започва от очите: и затова се е смятало, че бил слеп.“

Павзаний II, 33:

„Дори на мен ми се струва, че божеството е доказало най-вече при неговия случай (а преди това и при Омир), че е завистливо, щом като от една страна Омир, вече слеп, отгоре на толкова голямо нещастие, понесъл втора беда – бедността го притиснала да проси по цялата земя.“

IV, 33:

„Според мен Тамирис умрял от болест на очите, същото сполетяло по-късно и Омир. Но последният продължил да пее до края на живота си, без да отстъпи пред нещастиято, докато Тамирис изоставил и пеенето поради сполетялото го страдание.“

X, 7:

„Омир също дошъл в Делфи да попита какво е нужно, но дори да се е научил да свири на лира, знанието е щяло да му бъде безполезно поради слепотата му“ (В. Русинов, 2004-2005)

Елиан IX, 15:

„Понеже в действителност Омир бил много беден, за да сгоди дъщеря си, той ѝ дал като зестра поемата си `Киприи`“ (Н. Панова и Н. Шаранков, 2009)

Sotadea fragmenta 15 (в Стобей IV, 34)

„Гладът погуби божествения Омир...“

IV. Аедите в „Одисея“

Единствените добри свидетелства за това, как може би е изглеждал Омир, са портретите на епически певци в „Одисея“. Те били викани на пирове в царски дворци (при царя на феаките Алкиной, в дома на Одисей в Итака) за да рецитират разкази за Троянската война или боговете. Това са същите тези образи и сюжети, които запълват „Илиада“ и „Одисея“. Тук авторът съзнателно споменава ако не за себе си, то поне за певци, подобни на него:

„Щом като своята жажда и глад утолиха напълно,
нова наслада горещо в сърцата си те пожелаха —
песни с китара и танци, украса на всяка гощавка.
Ей глашатаят подаде звънливата лира на Фемий.
Пееше той по принуда сред тези безсрамни женихи.
Звънна по струните Фемий и почна пленителна песен... (I, 150-155)

Песен редеше пред тях песнопоецът славен. Безмълвно
слушаха, седнали, всички за пътя обратен от Троя,
който Атина Палада отсъди за гръцките войни... (I, 325-327)

Фемий, на Терпий синът, се избави от черната гибел.
Пееше той по принуда сред тези безсрамни женихи.
Прав той застана, в ръцете си вдигна звънливата лира

и до страничната порта размисли така в двоумене
вън ли на двора да иде и там да прегърне олтара
на покровителя къщен Кронион – олтара, връз който
толкова волски бедра Одисей и Лаерт изгориха
или да хване с молба коленете на Лаертиада.
След като дълго размисля, намери накрая за умно:
на Одисей коленете с ръце за молба да обгърне.
Най-сетне сложи грижовно звънливата, витата лира
наземи между престол среброгвозден и делва голяма.
Към Одисея изтича певецът сега, улови му
с двете ръце коленете и рече словата крилати:
`Аз ти обгърщам нозете за милост към мен, Одисее!
В бъдеще ти ще се каеш, погубиш ли също певеца
Който прекрасно възпява наравно безсмъртни и смъртни.
Сам се научих да пея, в сърце божество ми е вляло
много напеви. И теб като бог със звънливата лира
аз ще възпея. Затуй песнопевеца ти не съсичай.
Нека ми бъде свидетел обичният твой син, че нивга
тука по собствена воля не влизах, печалба не търсех,
с песен когато развличах на всяка гошавка мъжете.
Те ме довеждаха силом, че бяха и много, и властни`“ (XXII, 330-353)

„...жездодържачи велможи, елате в палата ми чутен,
да нагостим чужденеца достойно в трапезната зала.
Няма тук място за отказ. На пищния пир призовете
и Демодока божествен. Дарува го музата щедро
с песен, която за наша наслада сърцето му ражда.`” (VIII, 40-44)

Среброковано кресло Понтоной на певеца предложи,
между трапезните гости опряно на стройна колона,
и върху гвоздей провеси звънливата негова лира
там над главата, научи тогава слепеца с ръцете
как да я стига.“ (VIII, 62-69)

„До него панерка с красива трапеза
сложи, наля му и вино, когато поиска, да пие.
Мигом пресегнаха те към готовите мамещи гозби.
Щом като своята жажда и глад утолиха напълно,
богът внуши на певеца чутовни дела да възпява
из повестта, чрез мълвата въздигната чак до небето —
за крамолата на цар Одисей със Ахила Пелесев (VIII, 69-76)

А върху гвозд глашатаят провеси звънливата лира,
той улови за ръка песнопевеца и го изведе.
Двамата следваха пътя, по който феаките знатни.“ (VIII, 105-106)

„А песнопевецът дрънна и почна пленителна песен –
за любовта на бог Арес и с челния накит Киприда,
как те се срещнаха първо в палата на Хефест потайно,
нея той щедро дари, оскверни пък на властника Хефест
ложе и брачна постеля“ (VIII, 266-270)

„Чуй, глашатае, вземи тази мръвка и дай за похапка
на Демодока, когото при своята мъка почитам.
Всичките земнородени човеци посрещат певците
със уважение, с почит, защото на сладостни песни
муза ги учи. Тя люби сърдечно рода на певците`“ (VIII, 477-481)

„Но продължи и запей за строежа на оня кон дървен,
който създаде Епей с помощта на богиня Атина,
как го въведе в града Одисей богоравният хитро,
как го напълни с бойците, които порутиха Троя...`“ (VIII, 492-521)

Някои обаче смятали, че Демодок и Фемий са били реални певци, за които Омир
е знаел и е пожелал да ги представи в поемата си.

„Говори се, че и Демодок от Керкира е бил древен музикант... но и Фемий от Итака...“
(Плутарх. „За музиката“, 3)